

ULUSLARARASI MALİ VE PARASAL SİSTEME ENTEGRASYON SÜRECİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİNİN KÜRESEL REKABET GÜCÜ

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN*
Öğr. Gör. Hüseyin ALTAY**

ÖZET

Ekonomik küreselleşme süreciyle birlikte, ekonomik sınırların ortadan kalkmaya başlaması, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbestçe dolaşımına olanak tanımaktadır. Bu süreçle birlikte, dünyanın tek ve büyük bir pazar olmaya başlaması, tüketici arzu ve ihtiyaçlarındaki homojenlik, aynı pazarda aynı işi yapan işletmeleri ve dolayısıyla ulusal ekonomileri şiddetli bir rekabet ortamına itmiştir. Sonuç olarak, ekonomilerin küresel ekonomik sistemden istifade edebilmeleri küresel rekabet gücüne bağlanmaktadır. Küresel rekabetin boyutları da, üretim gücü, düşük maliyet, kalite, esneklik ve yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye Ekonomisi'nin küresel rekabet gücünde çok gerilerde kaldığı görülmektedir. Küresel rekabetin artırılmaması Türkiye Ekonomisi'ni ekonomik küreselleşmenin mağdurları durumuna iterken, kronikleşen makro ekonomik sorunların da temelini oluşturmuştur. Bu sorunların aşılmasında, değişen ve gelişen rekabet boyutlarını sağlayacak parametreler olan ar-ge faaliyetleri, bilgi ve teknoloji yatırımları, bilişim teknolojileri, eğitim yatırımları ve KOBİ'lere öncelikli önemin verilmesi gerekmektedir.

ABSTRACT

Because of economic globalization progress, economic boundaries begin to vanish. Then goods, services and capital wander easily. Owing to begining of world to be a global market and homogeneity in consumers needs and desires, national economics is compelled to hard competition. Consequently, economics be able to benefit from economic system depends on competition force. The dimensions of the global rivalry show itself to us as the power of production, low cost price, quality, adaptation flexibility and innavation

In context, Turkish economy at global competition lags behind. Because of global competition not to be increased, Turkish economy is compelled among wronged of globalization and this is basis for to be chronic macroeconomic problems. To selve this problems, prior importance sheold be given to parameters, which are Re-Dev activities, investment of knowledge and tecnology, data precessing tecnologies, education investment and SMG's

* Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Öğretim Üyesi

** Dumlupınar Üniversitesi, Gediz MYO, Öğretim Görevlisi

GİRİŞ

Son zamanlarda dünya gündemine damgasını vuran, tartışmaların odak noktasını oluşturan konu, bir çok alanda sınırların ortadan kalkması ve insanların buna adapte olması süreci olarak tanımlanan küreselleşme¹ ve onun ağırlıklı aktörü olarak kabul edilen ekonomik faaliyetler² neo liberalist politikalar ve buna bağlı serbest pazar anlayışı ile şekillenmektedir.³ Küreselleşmenin ekonomik yönü; milli ekonomilerin dünya ile bütünleşmesini, teknoloji, üretim, tüketim ve finansman piyasalarını kapsamaktadır.⁴ Bu yönüyle ekonomik anlamda küreselleşme “mal, hizmet (finans hareketleri dahil) ve üretim faktörlerinin milli sınırlar ve bölgeler arasındaki hareketliliğinin hızlanması ve boyutlarının artması” şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Diğer bir ifade ile, daha fazla pazarda mal ve hizmetleri üretme ve satışa yönelik faaliyetlerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi olarak ifade edilen ekonomik küreselleşme, hızlı teknolojik gelişmeler ve değişimler ile tüketici istek ve ihtiyaçlarını hızla değiştirip, üretimin, talebin ve ticaretin küreselleşmesine neden olurken⁶ diğer yandan, ulus ötesine taşan endüstri, firma ve ürünler hızla çoğalmış ve bu pazarlardaki rekabet şiddetlenmiştir.⁷

Ekonomik küreselleşme süreci ile birlikte, aynı pazarda aynı işi yapan işletmelerin ve ulusal ekonomilerin çoğalması tüm pazarın yapısını ve kurallarını değiştirmiştir.⁸ Dünyanın, bu süreç içerisinde tek bir büyük pazara dönüşmesi işletme ve ulusal ekonomileri aynı işi yapabilen diğerleriyle rekabet etmek zorunda bırakmıştır.⁹ Değişen bu dünyada işletmelerin ve buna bağlı olarak ulusal ekonomilerin başarısı, ürettikleri ve küresel pazara sundukları ürünleriyle, pazarda en ön sıralarda yer almalarına dayanmaktadır.¹⁰ Dolayısıyla, küreselleşme ile birlikte ekonomik sınırların

¹ WATERS Malcolm, **Globalization**, Rautledge Press, London and New York, 1995, p.3

² KILIÇBAY Mehmet, “Kültür Çoğunluğu Sona Eerken”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.82

³ YETİM Nalan, “Küresel Üretim Yapılanmasına Kültürel Yanıtlar:Ulusal-Yerel”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.130

⁴ MASCA Mahmut, “Küreselleşme ve Küresel Kriz”, **D.P.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Y:2, S:4, Haziran 2000, s.160

⁵ YÜLEK Murat, “Nasıl Kalkınalım? Türkiye İçin Sosyal Altyapıya Dayalı Birincil Kalkınma Stratejisi Önerisi”, **Piyasa Dergisi**, Kış-2002, s.42

⁶ ERARI Ferhat, “Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Verimlilik Düzeyi ve Rekabet Gücü”, **Verimlilik Dergisi**, MPM Yay, 2002/1, s.37

⁷ ÇETİNTAŞ Hakan, “Global Bir Ekonomide Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Rekabet”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:22, Temmuz 2001, s.1

⁸ HAMMER Michael, **Değişim Mühendisliği**, Sabah Yay., İstanbul, 1997, s.19

⁹ RHEİNESMİTH Stephen H., **Yöneticinin Küreselleşme Rehberi, Değişen Dünyada Başarıya Götüren 6 Özellik**, (Çev: Gülden Şen), Sabah Yay., İstanbul, 2000, s.231

¹⁰ JOSE San, “Buying Success In The New Economy”, **ElectronicNews**, , Vol. 46, Issue 13, April 2000, p.18

ortadan kalktığı dünya pazarında başarının en önemli koşulu küresel rekabet gücü olmaktadır.¹¹ Bu bağlamda, ekonomik küresel sisteme entegre olmaya çalışan gelişmekte olan ülkelerin ekonomik istikrarının sağlanmasında ve küreselleşmenin nimetlerinden yararlanılmasında uluslar arası düzeyde sağlanması gereken rekabet gücünün oluşturulması önem kazanmaktadır.¹² Zira bir ülkenin büyümesi ve ticaret hadlerinin gelişimi uzun vadede, üretme ve dünya ölçeğinde talebi olan malları ihraç edebilme kapasitesine kuvvetle bağlıdır.¹³ Artık, küreselleşme sürecinde ekonominin alfabeti rekabetle başlamaktadır,¹⁴ ve küreselleşmenin olmazsa olmaz kuralı rekabeti kabul etmektir.¹⁵ Günümüzde, geleneksel uluslar arası “mukayeseli üstünlükler” kuramının yerini “rekabetçi üstünlük yaklaşımı” almaya başlamıştır.¹⁶ Bu yaklaşımla, küresel rekabet gücünü yakalayamayan ülke ekonomileri, küreselleşmenin mağdurları durumuna düşerken makro ekonomik sorunlarını da aşamamaktadırlar.¹⁷ Bu gelişmeler ışığında, bu çalışmada ekonomik küresel sisteme entegre olmaya çalışan Türkiye ekonomisinin küresel rekabetteki konumu tespit edilmeye çalışılırken, ayrıca ekonomik küreselleşmenin mağdurlarından olan Türkiye’nin kronikleşen makro ekonomik sorunlarını aşmasında, küresel rekabet yönlü bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılacaktır.

1. Türkiye Ekonomisinin Küresel Rekabetteki Yeri

Dünya Ekonomik forumunun Küresel Rekabet Araştırması’na göre küresel anlamda rekabet edebilirlik bir ülkenin ekonomik refah ve yaşam standartlarını yükseltebilmesi için gerekli ekonomik güç olarak tanımlanmakta ve bir ülkenin küresel rekabet parametreleri açısından ne tür bir gelişme trendi içerisinde olduğunu göstermektedir.¹⁸ Bilindiği üzere, ikinci dünya savaşından 1970’li yıllara kadar rekabet gücünün temel ögesi *üretim üstünlüğü* olup temel strateji kitlesel üretim idi. 1970’lerde ise *maliyet yönlü rekabet* dönemi başlarken 1980’lerde buna *kalite boyutu* eklenmiştir. Ve yakın zaman dilimi olarak 1990’lı yıllarda da küresel rekabet

¹¹ GÜZELCİK Ebru, **Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı**, Sistem Yay., İstanbul, 1999, s.40

¹² PARASIZ İlker, **Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar**, Ezgi Kitabevi Yay., Bursa, 2001, s.85

¹³ ADDA Jacques, **Ekonominin Küreselleşmesi**, İletişim Yay., İstanbul, 2002, s.82

¹⁴ GÜNEŞ Hürşit, “Ekonomide Alfabe Rekabetle Başlar” <http://www.milliyet.com.tr> 2003/01/24/ yazar/gunes.html/24/01/2003/

¹⁵ TÖZÜM Haluk, “Küreselleşme Gerçek mi? Seçenek mi?”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.156

¹⁶ EŞİYOK Ali B., “Türkiye İmalat Sanayiinde ve Ülke Rekabet Gücündeki Değişmeler”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:17, S:196, Temmuz 2002, s.56

¹⁷ ODAMAN Serkan, “Kriz Ortamında Sosyal Diyalog”, **Egevizyon Dergisi**, Y:8, S:28, Ağustos 2000, s.61

¹⁸ ÖZKIVRAK Özlem, “Globalleşme, Bölgeselleşme, Mega Rekabet ve Türkiye”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001, s.165

unsurlarına *esneklik (hız)* ve *yenilik (farklılık)* boyutları eklenmiştir.¹⁹ Kısaca, artık günümüzde küresel rekabet üstünlüğü; en yeni ve kaliteli ürünleri en ucuz fiyatla en hızlı şekilde ve destekleyici hizmetlerle dünya pazarlarına ulaştırmaktan geçmektedir. Ülke ekonomilerinin bu rekabet boyutlarını yakalayıp küresel rekabette ön sıralarda yer alabilmeleri için küresel rekabet üstünlüğünü netice veren bazı parametrelere önem vermeleri gerekmektedir. Değişen ve şiddetlenen küresel rekabette verimliliği artırarak maliyetleri düşürme, kaliteyi, esnekliği ve yeniliği, farklı olmayı yakalayabilmek; ar-ge faaliyetleri, teknoloji politikaları, bilgi ve iletişim teknolojilerine gereken önemin verilmesi, esnek üretimin yakalanmasında KOBİ'lere yapılan desteklerle ve en önemlisi nitelikli insana yapılan yatırım ile sağlanacaktır. Bu bağlamda, küresel rekabet gücü ve üstünlüğünü netice veren bu parametreler Türkiye Ekonomisi açısından değerlendirilmeye çalışılıp, Türkiye'nin Küresel rekabetteki yeri analiz edilecektir.

1.1.AR-GE Harcamalarına Gereken Önemin Verilmemesi

Ülkelerin, küresel dünyanın gelişme potansiyelini yakalayıp, bunu rekabetçi üstünlük olarak sürdürebilmesinin en önemli şartı ar-ge faaliyetlerine gerekli önemin verilmesinden geçmektedir.²⁰ Üretilen mal ve hizmetlere ilişkin pazarın giderek genişlemesi ve küresel bir nitelik kazanması ar-ge faaliyetlerinin önemini daha da artırmıştır.²¹ Yeniliğin varlığı, yeni teknolojik gelişmenin somut ürün ve hizmetlere yansımaları yalnızca ar-ge faaliyetleri ile gerçekleştirilecektir. Ar-ge kaynaklı yenilik küresel rekabet gücünün artırılmasında temelde iki biçimde rol oynamaktadır. Birincisi, kalite ile ürünlerin çekiciliğinin yükseltilmesi ve dolayısıyla fiyat dışı faktörlerde rekabetçi üstünlük kazanılmasıdır. İkincisi ve daha önemlisi de yeni ürün ve hizmetlerin piyasaya sürülmesiyle ortaya çıkan monopolcü rantının ekonomiye kazandırılmasıdır.²²

Günümüzde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkın açılma eğiliminde olmasının en önemli nedeni olarak da endüstriyel alandaki yenilik anlayışı ve çalışmaları gösterilmektedir.²³ Zira, teknolojik gerilik teorisyenleri bir ülkenin teknolojik seviyesi ile yenilik anlayışı ve yenilik

¹⁹ GÜLEŞ Hakan K., "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinde İleri İmalat Teknolojileri Kullanımı Üzerine Bir Araştırma", **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, C:3, S:1, Bahar 2001, s.61

²⁰ ÇİVİ Emin-ÇAVUŞGİL Tamer, "Küresel Dünyada Yerini Arayan Ülke: Türkiye, Analiz ve Öneriler", **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:6, S:182, Mayıs 2001, s.35

²¹ ILDIRAR Mustafa, "Türkiye'de AR-GE Sisteminin Girdi-Çıktı İlişkisi ve Kurumsal Açılma Bir Analiz", **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:14, S:160, Temmuz 1999, s.98

²² DULUPÇU Murat A., **Küresel Rekabet Gücü**, Nobel Yay., Ankara, 2001, s.144

²³ COOPER Charles, **Are Innovation Studies On Industrialized Economies Relevant To Technology Policy In Developing Countries?**, Uni/Intech Working Paper, No:3, Maastricht, 1991, p.1

aktiviteleri seviyesi arasında bağ kurmaktadırlar. Bir ülkedeki yenilik anlayışı ve aktivitelerinin seviyesi, yeni teknolojilerin ve yeni ürünlerin genişliği anlamına gelmektedir.²⁴ Diğer bir ifade ile ar-ge faaliyetlerine verilen önem, küresel rekabette yenilik olgusunun kavranması ve adaptasyonu ile yakından ilgilidir.

Bu bağlamda Türkiye’de yeni teknoloji ve yeni ürünlere yönelik harcanan bütün ar-ge harcamaları 1992’de sadece 1.316 milyar lira olup bu oran GSYİH’nın sadece %0.33’üne karşılık gelirken, OECD ülkelerindeki oranın sadece %3’üne tekabül etmektedir.²⁵ Ayrıca, Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde de 1981-92 yılları arasında ar-ge harcamalarının GSYİH içindeki pay ortalamasının ancak %0.5 gibi dünya ortalamasına göre çok düşük bir seviyede gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 1: Çeşitli ülkelerde Ar-Ge Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (1981-1992)

Ülke	Oran	Ülke	Oran
ABD	2.9	Singapur	0.9
İsveç	2.9	İspanya	0.9
Fransa	2.4	Türkiye	0.5
İngiltere	2.1	Benin	0.7
İsviçre	1.8	Romanya	0.7
Hollanda	1.9	Şili	0.7
Danimarka	1.8	Ruanda	0.5
Rusya	1.8	Vietnam	0.4
Belçika	1.7	Brezilya	0.4
Slovenya	1.5	Yunanistan	0.3
Mısır	1.0	Meksika	0.2
G.Afrika	1.0	Peru	0.2

Kaynak: DULUPÇU Murat A., **Küresel Rekabet Gücü**, Nobel Yay., Ankara, 2001 , s.146

Bir ülkenin bilim ve teknoloji faaliyetlerinin ekonomik kalkınmada etkinlik sağlayabilmesi, ar-ge için GSYİH’den ayrılan payın asgari %1, 10.000 kişi başına düşen ar-ge personelinin en az 15 olması ile mümkündür. Bu rakam ABD’de 78, Almanya’da 50, Japonya’da 65 kişi iken Türkiye’de 6’dır. Bu ülkeler, aynı zamanda GSYİH’den ar-ge faaliyetleri için %2.5’ten fazla pay ayırmaktadırlar.²⁶ Ayrıca, ekonominin yenilik ve yaratıcılık gücünü ifade eden önemli bir gösterge olan patent sayısını esas alan göstergelerden

²⁴ FAGERBERG Jan, **Technology, Growth and Competitiveness**, Great Britain by Bookcraf Ltd., Massachusetts, 2002, p.4

²⁵ KAFAOĞLU Arslan B., **Kit Gerçeği ve Özelleştirme**, Alan Yay., 2.Baskı, İstanbul, 1995, s.84

²⁶ DPT, **Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, No:2357-ÖİK:564, Ankara, 1994, s.147

10.000 tam zamanlı ar-ge personeli başına ülkede yaşayanların patent başvurusu bakımından, Türkiye 31 ülke arasından 28. sırada yer almaktadır.²⁷ Ar-ge parametresine ilişkin rakamlar, Türkiye’de, küresel rekabetin en önemli boyutu olan yenilik kavramının henüz tam olarak algılanamadığını ortaya koymaktadır. Yenilik ve farklılığı yakalama isteğinin olmaması yeni teknolojik gelişmelerin, verimliliğin ve kalitenin yakalanmasını da engellemektedir.

1.2.Verimlilik ve Kaliteyi Artırmada Yeni Teknoloji ve Yönetim Tekniklerinin Uygulanmaması

Tüketiciler, üreticiler ve tedarikçiler açısından mal ve hizmetlerin tercih edilme derecesi olarak tanımlan ve küresel rekabetin diğer bir önemli boyutu olan kalite kavramı²⁸ maliyet kavramı ile birlikte verimlilikle sıkı bir ilişki içerisindedir.²⁹ Günümüz küreselleşen, değişen dünyasında kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkelerde ekonominin dinamizmini yansıtan verimlilik artışı olgusunun bilincine varılmış olup, verimlilik artışı her geçen gün daha büyük önem taşımaktadır. Bugünün gelişmiş ülkelerindeki ekonomik büyümenin daha fazla kaynak, girdi kullanılmasından değil, sürekli olarak daha fazla verimlilik artışı sağlanmasından kaynaklandığı yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur.³⁰ Özellikle gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunu verimlilik sorunudur. Verimlilik sorunu da ancak teknolojik ilerlemeyle sağlanacaktır.³¹ Diğer ifadeyle, ekonomik zenginliğin en önemli parametresi verimliliğdir. Bu açıdan küreselleşme sürecinde verimlilik artışı destekleyerek maliyetleri düşüren ve kaliteyi artıran her türlü yeni teknoloji ve yeni yönetim teknikleri küresel rekabet gücünün unsurlarını oluşturacaktır.

Verimliliği artırarak, küresel rekabet ortamında faaliyette bulunabilmek için, işletmelerin son yenilikleri içeren teknolojilere bir şekilde ulaşmaları zorunlu olmaktadır.³² Bilginin şekil almış hali olarak tanımlanan

²⁷ ARIÖĞLU Ergin-GİRGİN Canan, “Ar-Ge Göstergeleri Üzerinde Uluslar arası Karşılaştırmalı İstatistiksel Bir İnceleme”, *İşletme ve Finans Dergisi*, Y:16, S:188, Kasım 2001, s.76

²⁸ EDOSOMWAN Aimie J., *Productivity and Quality Improvement*, British Library, Berlin-Heidelberg-New York-Tokyo, 1988, p.9

²⁹ HEAP John, *Productivity Management: A Fresh Approach*, Cassel Educational Limited, London, 1992, p.1

³⁰ ERARI Ferhat, “Küreselleşme Sürecinde Kobi’lerin Verimlilik Düzeyi Ve Rekabet Gücü”, *Verimlilik Dergisi*, MPM Yay., Ankara, 2002, s.38

³¹ BİLDİRİCİ Melike ve Diğerleri, “Emek Piyasasının Özellikleri ve Türkiye İçin Öneriler”, *İşletme ve Finans Dergisi*, Y:13, S:142, Ocak 1998, s.8

³² AKDEMİR Ali, *Global Normlu İşletme Yönetimi*, Kütahya, 1996, s.50

teknoloji³³ verimliliği artırarak küresel büyük pazarlarda genişleme maliyetlerini azaltırken, ölçek ekonomilerinden faydalanma imkanı tanımaktadır.³⁴ Ancak Türk işletmelerinde yeni teknolojilerin oluşturulmasından çok, üretimin çeşitli kritik noktalarına, yeni teknolojilerin birbirinden kopuk şekilde (selektif otomasyon) yerleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Bir çok sanayide, yeni yatırımlara mikro elektronik teknolojiler ilave edilerek herhangi bir esnekliğe sahip olmayan “otomasyonlu Fordizm” denebilecek bir ara sistem uygulanmaktadır.³⁵

Ayrıca, yeni ürün geliştirmede, bir çok sektörde CAD (Bilgisayar Destekli Tasarım) kullanımı artmasına rağmen, tasarımcı ve yazılımcı eksikliği, yüksek maliyet ve ar-ge gereksinmesi ve sıkı müşteri ilişkisine dayalı olması gibi nedenlerle gereken önem verilememiştir. Sistemik entegrasyonun en temel uygulaması olan tasarım, üretim ve diğer birimler arasında doğrudan ilişkiyi amaçlayan CIM (Bilgisayar Bütünleşik İmalat) uygulaması da yaygın hale getirilememiştir.³⁶ Bununla birlikte, Türkiye’de 1990’lı yıllarda sanayii teknolojik anlamda destekleme adına Avrupa ve ABD’nin hurda makineleri ithal edilmiştir.³⁷ Aslında, sürdürülebilir bir küresel rekabette teknolojinin varlığından ziyade sürekli yenilenmesi gerekmektedir³⁸ ve salt teknoloji ithali ile sanayileşme sorunları çözümlenememektedir.³⁹ Ayrıca, yapılan bazı araştırmalar doğrudan yabancı yatırımların dahi az gelişmiş ülkelerin teknolojisine katkı yapmadığını ortaya koymaktadır.⁴⁰ Gerçek anlamda teknoloji transferi için teknolojik ve örgütsel kapasite alt yapısının oluşturulması gerekmektedir.⁴¹ Bu açıdan gelişmek isteyen her ekonomi sürekli gelişen teknoloji yarışında geri kalmamak için kendi teknolojisini üretmek zorundadır.

Ekonominin küreselleşmesi ulusal sınırlar içinde oluşan ekonomik güçlerin uluslararası pazarlardaki üstünlük arayışı ile başlayıp uluslar arası

³³ GROSSMAN Gene-HELPMAN Elhanan, **Innovation and Growth In The Global Economy**, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, 1997, p.192

³⁴ WELFENS Paul J., **Globalization Of The Economy, Unemployment and Innovation**, Springer-Verlag Berlin, Heidelberg, 1999, p.1

³⁵ KEPENEK Yakup-YENTÜRK Nurhan, **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.376

³⁶ **A.g.e.**, s.376

³⁷ PARASIZ İLKER ve Diğerleri, “Ekonomik Krizden Çıkış Arayışları”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S:13, Ocak 2002, s.76

³⁸ İNAN Kamran, **Hayır Diyebilen Türkiye**, Timaş Yay., 3.Baskı, İstanbul, 1996, s.65

³⁹ ANSAL Hacer-SOYAK Alkan, “Özelleştirmede Yabancı Ortağın Teknoloji Geliştirme Faaliyetleri Üzerine Etkisi”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:13, S:142, Ocak 1998, s.24

⁴⁰ SOMEL Cem, “Türkiye’nin Az Gelişmişliği Üzerine”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:17, S:193, Nisan 2002, s.50

⁴¹ DUNNING John H., **The Globalization Of Business**, Routledge, London-New York, 1992, p.10

üretim ve dağıtım kanalları arasındaki yerlerini bulmaları ile sürmektedir. Gelişmiş ülkeler ile gelişmemiş ülkeler arasındaki eşitsizlik aralığını aşip yarışa katılmayı başarmış olan ülkeler grubu, yeni teknolojileri yakalayarak gerçekleştirilen sanayileşme sıçramasındaki kritik devlet rolünün en somut örneklerini vermektedirler. Eşitler arasındaki rekabet ve ticaret serbestliğinin yolu, eşit olmayanların önce teknoloji bakımından eşit düzeye gelerek sanayi güçlerini arttırmalarından geçmektedir.⁴² Teknoloji yarışında geri kalan ülkelerin de buna mukabil dünyadaki yeri ve ağırlığının azalması kaçınılmaz olacaktır.⁴³

Açıkça anlaşılabilir gibi, ister firmalar isterse ülkeler düzeyinde olsun, yeni teknolojilere her kim egemense, yeni teknolojileri her kim daha üst düzeyde kullanıyorsa bu teknolojilerin sağladığı üstünlükten de herkesten önce o yararlanacak, rekabet üstünlüğüne o sahip olacaktır. Küreselleşmenin gittikçe şiddetlendiği dünyada asıl üstünlük teknolojiyi üretebilendedir. Bu nedendir ki küresel dünyada yapılan yarış teknoloji yarışıdır. Teknoloji ile ilgili bu gerçekler ortada ve Türk ekonomisi küreselleşme sürecinde iken bilim ve teknolojiye gereken önemin verilmemesinden ve gerekli teknolojik yatırımların yapılmamasından dolayı teknolojik alanda hedeflerin hiçbirine ulaşamamıştır. Buna bağlı olarak gerçekleşen olumsuzluklar şöyle sıralanmaktadır:⁴⁴

- Her 10 bin kişiye düşen araştırmacı sayısı 15 olması hedeflenirken bu değer 7’de kalmıştır.
- GSMH’nın %1’inin araştırma giderlerine ayrılması hedeflenmişken bu değer %0.33 olarak gerçekleşmiştir.
- %30 olması beklenen özel sektör payı %18’lerde kalmıştır.
- Bilim ve teknolojinin geliştirilmesinde ilk adım nitelikli insan gücünün yetiştirilmesidir. Ancak Türkiye’de teknolojik yatırımların yetersizliği yanında eğitim yatırımlarının da yetersizliği nitelikli insan ve nitelikli teknoloji üretimini engellemiştir.

Teknolojinin ithal edilme zorunluluğu, küreselleşme ve artan rekabete bağlı olarak teknolojinin hızlı dönüşümü, uzun vadede geri kalmış teknolojilere sahip olmayı getirmiştir. Bu gelişmeler, teknolojik olarak küresel standartların oldukça gerisinde kalınmasına, verimlilik sorununun aşılmasına, yenilik ve kalitenin sağlayacağı üstünlüklerden yararlanılamamasına, ve mevcut pazarların kaybedilmesine neden olmuştur.

⁴² DPT, **Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Başbakanlık DPT Yay., No:2357-ÖİK:425, Ankara, 1994, s.5

⁴³ İNAN Kamran, **Olaylar ve Düşünceler**, Timaş Yay., İstanbul, 1999, s.22

⁴⁴ DPT, **Bilim...**, s.74

Teknolojinin geri kalması ve verimsizliğin artmasına bağlı olarak mevcut pazarların kaybedildiği sektör, büyük kapasitelerine rağmen tekstil sektörü olmuştur. Tekstil sektöründe yenilenen teknolojiyle birlikte mekiksiz tezgahlar mekikli tezgahlara oranla gerek hız ve gerekse kalite bakımından üstünlüklerini kabul ettirmişlerdir. Ancak pamuklu sektöründe 1989 yılı verilerine göre mevcut 45200 tezgahın ancak 7200'ü, yünlü sektöründe de 5125 tezgahın ancak 658'i mekiksiz tezgahtır. Bununla birlikte İtalya'da pamuk ipliği sektöründe 10 yaşın altındaki makine parkının oranı %70 olurken bu oran Endonezya'da 50, İsviçre'de 48, Almanya'da 44, Brezilya'da 34, İspanya'da 35, Tayvan'da 47, Türkiye'de ise 25'tir.⁴⁵

Tablo 3: İleri Teknoloji İhracat Oranlarının Karşılaştırılması

Ülke	Milyon \$	Yüksek Teknoloji İhracatı (%)	Ülke	Milyon \$	Yüksek Teknoloji İhracatı (%)
ABD	181.233	43	Portekiz	2.581	14
Japonya	165.972	39	Norveç	2.525	23
İngiltere	79.256	41	G.Afrika	1.879	15
Singapur	69.249	70	Türkiye	1.289	8
Fransa	67.152	31	S.Arabistan	935	34
G.Kore	47.805	42	Fas	619	25
Malezya	37.072	67	Özbekistan	377	14
Kanada	27.648	23	Romanya	355	8
Çin	24.393	19	Cezayir	29	12
İsveç	17.731	26	Bolivya	30	15
Avusturya	11.407	25	Ekvator	24	8
Brezilya	4.021	16	Mısır	89	6

Kaynak: KARACASULU Nilüfer, "Türkiye'deki Bilimsel ve Teknolojik Göstergeler", **Dış Ticaret Dergisi**, Y:4, S:15, Ekim 1999, s.51

Üretimin küreselleşmesi sürecinde yüksek teknoloji yoğun mallar daha fazla talep edilip ayrı bir öneme sahip olurken⁴⁶ emek geleneği çerçevesinde rekabet etme imkanı kalmamıştır.⁴⁷Türkiye'de bilim ve teknoloji politikalarının oluşturulamaması sonucunda ürün teknolojisi uluslar arası piyasalarda yetersiz kalmaktadır.⁴⁸ Tablo 3'deki çeşitli ülkelere yönelik ileri teknoloji ürün ihracat oranları karşılaştırıldığında, yüksek teknolojiye dayalı olarak üretilen ürünlerin ihracat oranının %8 gibi düşük bir oranla, gelişmiş ülkelere göre kendi emsallerinden dahi geride gerçekleştiği görülmektedir. Üretimde teknoloji yoğun üretimden daha fazla emek yoğun üretimin gerçekleşmesi ve ciddi anlamda katma değer oluşturulamaması

⁴⁵ KAFAOĞLU, a.g.e., s.85

⁴⁶ ESER Kadir-BELET Halise, "Yeni bir uluslar arası Ekonomik Düzene Doğru Asya Krizinden Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Çıkarılabilecek Dersler", **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:15, S:173, Ağustos 2000, s.69

⁴⁷ DEMİR Halis, "21. Yüzyıla Doğru Dönüşümler:Emek Geleneğinden Bilgi Hakimiyetine, Mamul Üretiminden Hizmet Üretimine", **Dış Ticaret Dergisi**, Y:4, S:15, Ekim 1999, s.37

⁴⁸ DULUPÇU, a.g.e., s.149

gibi etmenler ihracatın parasal teşviklerle desteklenmesini gerektirmektedir. Bu yapıya sahip olan Türkiye üretiminin tek rekabet aracı fiyat avantajı olmaktadır. Ancak ihracatta böyle bir yapının uzun vadede sürdürülmesi olanaksız görülmektedir.

Verimliliğin ve kalitenin artırılmasında, yeni teknolojilerin kullanılması kadar yeni yönetim teknikleriyle tamamlanması gerekmektedir. Dünyanın önde gelen gelişmiş ülkelerinde verimliliği artırmak için Sıfır Stokla Çalışma, Toplam Kalite Yönetimi ve Toplam Bakım Onarım sistemleri gibi yeni yönetim teknikleri uygulanırken, Türkiye bu tip uygulamalara teknolojik yeniliklerden de daha az ilgi gösterilmektedir. Özellikle ithal girdi ile çalışan işletmelerde yüksek stok oranları maliyetleri daha da artırmaktadır. Türkiye’de genel olarak işletmeler kaliteyi, sıfır hatayı hedefleyen üretim sürecinin başında değil, hatalı ürünlerin ayıklanmasına dayalı üretim sürecinin sonunda veya belirli aşamalara yönelik olarak algılamakta olup, hata maliyetlerine katlanmaktadırlar. Ayrıca, arıza sonrası bakım onarım anlayışı makine ve işgücünün durmasına neden olarak makine, işgücü ve zaman maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Tablo 4’te karşılaştırmalı olarak 1999 yılı itibariyle, genel ekonomi ve işgücü verimlilikleri incelendiğinde de bu eksiklikler rakamsal olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yeni teknolojilerin ve yeni yönetim tekniklerinin uygulanamaması, genel ekonomik ve işgücü verimliliği anlamında diğer ülkelerle aranın oldukça büyümesine neden olmuştur. Verimlilikte böyle bir dezavantaja sahip olan Türkiye Ekonomisinin küresel rekabet üstünlüğü sağlayamayacağı gibi rekabet gününü kazanması da oldukça zor görünmektedir

Tablo 4: Ekonominin ve İşgücünün Verimliliği 1999

Ülkeler	Ekonominin Genel Verimliliği	İşgücü Verimliliği
Lüksemburg	84.9 \$	48.08 \$
Norveç	68.3 \$	39.12 \$
Fransa	62.8 \$	36.06 \$
Türkiye	9.5 \$	4.21 \$

Kaynak: İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık D.P.T. Yay., No:2548-ÖİK:564, Ankara,2001, s.23

1.3. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde Dünya Standartlarının Yakalanamaması

Bilgi İletişim teknolojisi ürün ve hizmetlerin üretimi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümelerine önemli katkı

yapmaktadır.⁴⁹ Bilgi iletişim teknolojileri sayesinde, yeni gelişmelerden “anında bilgilenme” olanağı sağlamak, kaynak kullanımında verimliliği daha da artırmaktadır.⁵⁰ Ayrıca, bilgi iletişim teknolojileri, iletişim hızını artırıp maliyetleri düşürerek, daha etkili ve ucuz etkileşim sağlayarak bir çok ürünü ve faaliyeti bölgeselleştirip, entegre ağlar sayesinde dağıtımını kolaylaştırmaktadır.⁵¹ Sanayi çağından bilgi çağına geçilmiş olmasına, bilgi iletişim teknolojilerinin küresel rekabetteki bu kadar avantajlarına rağmen Türkiye’de bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik harcamalar dünya standartlarının oldukça gerisinde kalmaktadır.(Tablo 5)

Tablo 5: Türkiye’de ve Diğer Ülkelerde Bilgi ve İletişim Teknolojisi Harcamalarının GSMH’deki Payı (1992-1995 %)

ÜLKELER	1992	1993	1994	1995
İsviçre	5,69	6,03	5,86	6,13
ABD	5,65	5,63	5,63	5,71
İngiltere	4,52	5,23	5,23	5,32
Almanya	4,21	4,49	4,48	4,61
Fransa	3,82	4,19	4,21	4,32
Japonya	4,15	3,62	3,49	3,66
Yunanistan	2,75	3,35	3,65	3,59
İtalya	2,48	3,13	3,21	3,18
Türkiye	2,60	2,80	3,00	3,10

Kaynak: DURA Cihan-ATİK Hayriye, **Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye**, Literatür Yay., İstanbul, 2002, s.255

Ayrıca, 1993 yılına ait analizlere göre, bilgi sektörünün Türk Ekonomisindeki istihdam payı %13.8’dir. 1995 yılına ait analizlere göre ise, bilgi sektörünün Türk Ekonomisi’ndeki üretim payı%7.4 olarak gerçekleşmiştir. Diğer ülkelerle yapılan karşılaştırmalar, bilgi sektörünün Türk Ekonomisi’ndeki üretim ve istihdam payının dünya standartlarının gerisinde kaldığını göstermektedir.⁵²

⁴⁹ POHJOLA Matti, **Information Technology, Productivity, and Economic Growth**, Oxford University Press, New York, 2002, p.10

⁵⁰ URGANCI Tülay, “Bilgi ve İletişim Teknolojileri Işığında Dış Ticari İlişkilerin Kolaylaştırılması”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:4, S:13, Nisan 1999, s.86

⁵¹ ODYAKMAZ Necmi, “Bilgi Teknolojileri, Küreselleşme ve Kalkınma”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:5, S:18, Temmuz 2000, s.99

⁵² DURA Cihan-ATİK Hayriye, **Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye**, Literatür Yay., İstanbul, 2002, s.255

1.4. Esneklikte KOBİ Ağırlıklı Sanayi Yapısının Değerlendirilememesi

Küreselleşme olgusu, birçok alanda olduğu gibi talep çeşitlenmesini ve tüketim hızını da önemli ölçüde değiştirmeye başlamıştır. Bu değişimle birlikte kitle üretimine yönelik büyük ölçekli işletmeler büyük sorunlar yaşarken, yüksek teknolojiye dayalı esnek üretim sistemleri küresel rekabette ön plana çıkmıştır. Bu değişimin ve rekabet gücünün, kitlesel üretim yapan büyük ölçekli işletmelerden ziyade yüksek teknolojiye dayalı esnek üretimi karşılayacak küçük ölçekli işletmelerce sağlanabileceği genel kabul görmektedir.

Türk sanayiinin KOBİ ağırlıklı bir yapıya sahip olması ve küresel dönüşümün böyle bir yapıya avantaj sağlamasına rağmen bu avantajlar yakalanamamıştır. Küresel rekabet gücünün makro istikrarı sağlayacak iktisat politikaları yanında mikro bazda küresel işletme kültürünün işletmelere yerleştirilerek, diğer bir ifade ile küresel ile yerelin ortak payda da birleşmesiyle sağlanabileceken, Türkiye’de bunun sağlanamadığı görülmektedir. Bir ekonomide devalüasyona dayalı ihracat stratejisi uzun dönemli olamayacağından, fiyat dışı rekabet gücü üstünlüklerinin oluşturulma zorunluluğu, makro iktisadi politikalarla mikro bazlı politikaların birleştirilmesine dayalı fırsatların yakalanmasına bağlı olacaktır.

Tablo 4: Çeşitli Ülkelerde KOBİ'lere İlişkin Bazı Göstergeler

	ABD	ALM	HİND	JAP	İNG.	G,K	FRA	İTA	TÜR
Küçük İşletmelerin Toplam İşletmelere Oranı (%)	97.2	99.8	98.6	99.4	96	97.8	99.9	97	98.8
Küçük İşletmelerin Yatırım Payı (%)	38	44	27.8	40	29.5	35.7	45	36.9	6.5
Küçük İşletmelerin Üretim Payı (%)	36.2	49	50	52	25.1	34.5	54	53	37.7
Küçük İşletmelerin İhracat Payı (%)	32	31.1	40	38	22.2	20.2	23	-	8
Küçük İşletmelere Verilen Kredi Payı (%)	42.7	35	15.3	50	27.2	46.8	48	-	3-4

Kaynak: BAL Harun ve Diğerleri, “Bilim Ve Teknoloji Politikaları, Rekabet Gücü Ve KOBİ’ler:Doğu Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren KOBİ’ler Kapsamında Bir Araştırma”, **Dış Ticaret Dergisi**, S:20, 2001, s.27

Ancak, devletin ekonomideki ağırlığı ve bu ağırlık içinde hantal yapısı hem işletmelerin gerisinde kalmakta hem de bu yapısı ve uygulanan yanlış iktisadi politikalarla işletmelerin küresel normlara kavuşmaları önlenmektedir. Tablo 4’te yer alan KOBİ’lerle ilgili karşılaştırmalı veriler,

küreselleşme sürecinde, esnek üretim avantajları ve bu avantajları sağlayacak küçük ölçekli sanayiinin dünya standartlarında teşvik edilemediğini göstermektedir

Türkiye ekonomisinde KOBİ ağırlıklı bir sanayi yapılanması, küresel rekabet gücüne sahip gelişmiş ülkelerin oranlarına yakın olmasına rağmen, bu ülkelere nazaran KOBİ yatırımları, kredi teşvikleri ve ihracat payı çok gerilerde kalmaktadır. Türkiye’de KOBİ ölçekli üretim payı bazı gelişmiş ülke paylarının üzerinde gerçekleşmesine rağmen, ihracatın %8 gibi çok düşük seviyelerde seyretmesi, ekonominin ciddi pazar ve ölçek sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca, dış pazar payının sağlanması ve istikrarın korunmasında fiyat rekabetinden daha çok fiyat dışı etmenlerin rol oynadığı kabul edilecek olursa, KOBİ ağırlıklı Türkiye ekonomisinde, küresel normlarda verimlilik ve kaliteyi oluşturacak, nitelik sağlayıcı yapısal teşviklerin oluşturulamadığı ortaya çıkmaktadır.

1.5. Nitelikli İnsan Sorununun Aşılması

Günümüzde, üretimde kullanılan girdilerin en kritik olanı insan ve insana ait özellikler, diğer ifadesi ile beşeri sermayedir.⁵³ Bilgi, yetenek ve deneyim, zenginlik meydana getirmede beşeri sermaye unsurları arasında sıralanmaktadır.⁵⁴ Bu açıdan, yeni büyüme teorileri, üretim faktörlerinin ve bilhassa zenginlik meydana getirmede sıralanan bu beşeri sermaye unsurlarının dışsal pozitif etkilerini, bilgi üretiminin önemi ve üretim girdisi olarak kullanımında artan marjinal getiriler olabileceğini vurgulamaktadır.⁵⁵ Dolayısıyla, 21. yüzyılın en önemli sermayesi insan ve onun sahip olacağı bilgi olacaktır.⁵⁶ Zira, küreselleşme süreciyle birlikte yaşanan teknolojik gelişmeler rekabeti ve daha çok eğitilmiş insan gücüne gereksinimi beraberinde getirmiştir.⁵⁷

⁵³ KANDİLLER Rıza, “İktisadi Faaliyetlerde Bilginin Değeri ve Önemi”, **Dış Ticaret Dergisi**, T:5, S:17, Nisan 2000, s.15

⁵⁴ STEWART Tomas A., **Intellectual Capital, The New Wealth Of Organizations**, Currency Doubleday, New York, 1997, p.20

⁵⁵ CELESUN Merih, “Ekonomide Uzun Dönemli Büyüme, Enflasyon Süreci ve IMF Destekli Program”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:16, S:179, Şubat 2001, s.13

⁵⁶ DEMİR, a.g.m., s.30

⁵⁷ OKTİK Nurgün, “Globalleşme ve Yüksek Öğrenim”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5,S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.193

Tablo 6: Ülkeler İtibariyle Eğitim Harcamaları

Ülkeler	Eğitime Yapılan Devlet Harcamaları (% GSMH) 1992			1996	
	İlköğretim	O.öğretim	Lise	İlköğretim	o. Öğretim
ABD	2,5	1,8	1,2	5,4	-
Çin	0,6	0,6	0,3	2,3	-
Danimarka	1,4	2,9	1,2	8,2	29,3
İngiltere	1,3	2,1	1,0	5,4	3,2
K. Kore	1,4	1,0	0,2	3,7	1,6
Macaristan	2,5	1,5	1,0	4,7	-
Meksika	0,9	0,8	0,5	4,9	-
Türkiye	1,5	0,7	-	2,2	0,1

Kaynak: ÇİVİ Emin-ÇAVUŞGİL Tamer, “Küresel Dünyada Yerini Arayan Ülke: Türkiye, Analiz ve Öneriler”, *İşletme ve Finans Dergisi*, Y:16, S:182, Mayıs 2001, s.31

Dünya ekonomisinde, hızlı teknolojik gelişmelerin ülke rekabet gücünü belirleyen en önemli etken halini alması, teknolojiyi üretebilen, yeni teknolojilerin hızla kullanılmasını zorunlu kılan, nitelikli insan yetiştirilmesine önem veren kurumlara olan gereksinimi daha da artırmıştır.⁵⁸ Nitelikli insana yönelik olarak artan bu gereksinime rağmen Türkiye’de insana ciddi anlamda yatırım yapılmadığı görülmektedir.(Tablo 6)1992 ve 1996 yılları arasında eğitime, özellikle en kritik dönem olan orta öğretime ayrılan pay GSMH’nın % 2.2 seviyesini aşamazken, diğer ülke ortalamaları %5 ve üzerinde seyretmektedir. Küresel rekabet gücünü sağlayacak olan verimlilik, kalite, esneklik ve yenilik gibi unsurlar temelde nitelikli insanla bağlantılıdır. Yenilik ve farklılığı oluşturmak, yeni teknolojiler üretmek ve bunları en verimli şekilde kullanmak, dünyadaki değişimlere en kısa sürede adapte olarak esnekliği yakalamak ekonomilerin nitelikli insan seviyeleri ile doğru orantılı olduğu çok açıktır. Türkiye’de nitelikli İnsan problemi başta olmak üzere küresel rekabet gücü parametreleri dünya standartlarının çok gerisinde kalmıştır. İzleyen bölümlerde bu durumun dünya ve gümrük birliği pazarlarına nasıl yansıtıldığı incelenecektir.

1.6.Dış Pazar Genişliğinin ve İstikrarının Sağlanamaması

Bir ekonominin, küresel rekabet gücüyle ilgili olarak en önemli göstergelerinden birisi, ihracatta dünya pazarından aldığı payın büyüklüğü ve bu payın istikrarının sağlanıp sağlanamadığıdır. Tablo7’de yer alan dış ticaretle ilgili diğer ülkelerle karşılaştırmalı veriler incelendiğinde, 1980-90 döneminde Türkiye’nin, ihracatını en çok artıran ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bu artış büyük oranda sanayi ürünlerine dayanmaktadır. Türk ekonomisinin ihracatını, 1980’den sonra özellikle IMF

⁵⁸ ÇİVİ-ÇAVUŞGİL, a.g.m., s.37

politikaları çerçevesinde devalüasyon ve bazı parasal teşviklere dayalı olarak %12 gibi dünya standartlarının çok üzerinde artırması, dışa açılma politikalarının bir başarısı olarak değerlendirilmektedir

Tablo 7: Dış Ticaretin Karşılaştırılması

	Dışsatımın Büyümesi		Dışalımın Büyümesi	
	Yıllık Ortalama (%)		Yıllık Ortalama (%)	
	80-90	90-95	80-90	90-95
Dünya	4.7	6.0	4.9	5.8
Almanya	4.6	2.2	4.9	2.9
İtalya	4.3	6.0	5.3	-1.7
ABD	3.6	5.6	7.2	7.4
Japonya	5.0	0.4	6.5	4.0
G. Kore	13.7	7.4	11.2	7.7
Portekiz	12.2	0.5	9.8	2.4
Tayland	14.3	21.6	12.1	12.7
Malezya	11.5	17.8	6.0	15.7
Filipinler	2.9	10.2	2.4	15.2
Meksika	12.2	14.7	5.7	18.7
Yunanistan	5.1	11.9	5.8	12.8
İspanya	6.9	11.2	10.1	5.3
Türkiye	12.0	8.8	11.3	11.2

Kaynak: KEPENEK Yakup-YENTÜRK Nurhan, **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi Yay., İstanbul, 2000, s.502

Ancak, 1980-90 döneminde ihracatın, özellikle sanayi ürünleri ağırlıklı artışı bir başarı olarak görülse de, bu artışla birlikte Türkiye'nin dünya ticaretinden aldığı pay sadece %0.48 gibi çok düşük bir seviyede kalmıştır. (Tablo 8) Türkiye ihracatının dünya ihracatı içerisindeki payı %1 dahi değil iken başta ABD, Fransa ve Japonya gibi küresel rekabet gücüne sahip ekonomilerin dünya ihracatından aldıkları paylar sırasıyla %12.6, 5.7 ve 7.2 olarak gerçekleşmektedir.

Tablo 8: Bazı Ülkelerin Dünya İhracatındaki Payları 1998

Ülkeler	İhracat Miktarı İhracatındaki (Milyon \$)	Dünya Pay (%)
ABD	682.977	12.6
Fransa	307.31	5.7
Japonya	387.965	7.2
TÜRKİYE	26.140	0.48
Yunanistan	9.709	0.17
Dünya	5.414.844	100

Kaynak: DULUPÇU Murat A., **Küresel Rekabet Gücü**, Nobel Yay., Ankara, 2001, s.138

Ayrıca, 1990-95 döneminde, ihracata yönelik olarak dış pazarın büyük oranda kaybedilmesiyle ciddi bir istikrarsızlık yaşanmaktadır, dış pazarlarda ihracat istikrarının yakalanamamasında, bu dönemde reel ekonomik yapının yapısal teşviklerinin ertelenmesi ve yatırımsızlığa bağlı olarak durgunluğa girmesi önemli bir neden teşkil etmektedir. Diğer yandan böyle bir durumda, finansal küreselleşmeye entegrasyon ve yapılan uluslar arası anlaşmalar çerçevesinde TL'nin değer kazanmaya başlaması, parasal teşvik avantajlarının yitirilmesi, İhracat artış oranını bir önceki döneme göre azaltarak %8.8 olarak gerçekleşmesine neden olmuştur. Oysa bu dönemde Tayland, Malezya, Filipinler, Meksika, Yunanistan ve İspanya gibi ülkeler 1980-90 dönemine göre 1990-95 döneminde ihracat artış oranlarını daha yüksek seviyelere taşımayı başarmışlardır.

24 Ocak kararları ile dış ticaretin libere edilmesi ve buna bağlı olarak ihracat ve ithalat rejimlerinin değiştirilmesi, GATT Uruguay Raundu ve 1996'da AB ile yapılan gümrük birliğine ilişkin dış ticarete yapılan uyumlaştırma programları çerçevesinde ihracat ve ithalat kalemlerinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

Tablo 3: Ana Sektörlere Göre ihracat Payları (%)

Yıllar	Tarım	Madencilik	Sanayi
1980	57.4	6.6	36.0
1983	32.8	3.3	63.9
1984	24.5	3.4	72.1
1985	21.6	3.1	75.3
1986	25.3	3.3	71.4
1987	18.2	2.7	79.1
1988	20.1	3.2	76.7
1989	17.3	3.5	78.9
1990	17.4	2.5	79.9
1991	19.0	2.1	78.6
1992	14.5	1.8	83.5
1993	14.9	1.5	83.4
1994	12.7	1.5	85.7
1995	9.9	1.8	88.2
1996	10.6	1.6	87.4
1997	8.8	1.6	89.6

Kaynak: DPT, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 1950-1998, s.35

Dışa açık sanayileşme programı çerçevesinde sanayi ürünlerinin ihracatının teşvik edilmesi, görece sanayi ürünleri ihracatının tarım ürünlerine oranla daha fazla arttığı gözlenmektedir. 1997 yılı itibariyle ihraç edilen tarım ürünlerinin GSMH içindeki payı %57.4'ten %8.8'lere kadar gerilemiştir. Buna karşılık sanayi ürünlerinde ise %36'dan %89.6'ya bir

yükselme gerçekleştirilmiştir. Dış ticaretin libere edilmesi ve ihracatın teşvik edilmesi sektörel bileşimleri değiştirdiği gibi toplam ihracatında hızla artış göstermesini sağlamıştır.

İhracatın artışında, uygulanan yüksek değerli kur politikası, vergi iadesi, döviz tahsisi, gümrük muafiyeti, ithalat kolaylığı, döviz transferinde öncelik ve ihracat kredileri gibi bir dizi tedbirler etkili olmaktadır. Ancak, İhracatı teşvik politikasında, ihracat için üretim artışının sağlanması yanında bu ürünlerin dış pazarda satış gücüne ulaşabilmesi için gerekli olan teşvik ve destekler yeterli olamamıştır. Türkiye’de hatalı ve eksik sanayi teşvikleri sonucunda yetersiz ihracat teşvikleri ortaya çıkmıştır. Plansız ve programsız olarak desteklenen sanayi ciddi bir ihraç ürünü üretememekte, satılacak malı olmayan bir ülkenin ihracatı artırmak için yaptığı her teşvik yetersiz kalmaktadır. O halde, ihracat teşviklerinden önce sanayii dünya düzeyinde üretim yapacak ve rekabet edecek seviyeye getirebilmek için yapısal teşvikler yapılmalıdır.⁵⁹ Ancak Türkiye’de sanayileşme; ar-ge, teknoloji verimlilik ve rekabet gücü gibi kavramlar göz ardı edilerek, sadece fabrika kurmak şeklinde algılanmıştır.⁶⁰ Sanayide verimliliği artırmadan ve rekabet edecek güçte sanayiler oluşturmadan önce veya eşanlı olarak oluşturma çabasına girmeden dış ticareti ve döviz piyasalarını liberalleştirme⁶¹ Türk ihraç ürünlerini dış piyasalarda rekabet edici olmaktan çok, özellikle gelişmiş ülkelerin, gelişmiş sanayi alanlarına yönelik tamamlayıcı olma konumuna getirmiştir. Uluslar arası piyasalarda rekabet gücünden yoksun, dünya standartlarına uygun niteliklerden uzak, verimsiz ve yüksek katma değeri olmayan mamüllerin, yüksek değerli döviz kuruna dayandırılarak satılması ve nicelik olarak bir ihracat artışından daha ziyade kaynakların gelişmiş ülkelere kaydırılması anlamına gelmektedir. Bu durumda gelişmiş ülkelerin küresel rekabet güçlerini daha da arttırmalarında katkıda bulunmaktadır.

Ekonomi tarihçisi William Woodruff’un “gelişmekte olan ülkelerin sömürülmesi bunlarla yapılan alışveriş sayesinde ki Avrupa bu sayede görülmemiş ölçüde servete ve zenginliğe kavuşmuştur”⁶² ifadesi de bu savı doğrular niteliktedir. Satışta tekel ve alışta tamamlayıcılık gelişmiş ülkelerin tek rekabet ve dolayısıyla zenginlik gücünü oluşturmaktadır.

Türkiye’de ihracat hacminin reel döviz kuruna karşı duyarlılığını test eden Celasun ve Rodrik reel kurda 1980 sonrasında görülen gerilemenin

⁵⁹ KARLUK, **Türkiye Ekonomisi**, Beta Yay., 6.Baskı, İstanbul, 1999, s.449-500

⁶⁰ GARİH Üzeyir, **Ekonomik Sorunlara Çözüm Önerileri**, Hayat Yay., İstanbul, 2000, s.18

⁶¹ TOPRAK Metin, **Türk Ekonomisinde Yapısal Dönüşümler 1980-1995**, Turan Kitabevi Yay., Ankara, 1996, s.82

⁶² TUTAR Hasan, “Üçüncü Bin Yılın Eşiğinde Küresel Düş Kırıklıklarımız”, **Ekonomi Başak Dergisi**, Y:23, S:104, Mart-Nisan 1999, s.43

ihracat artışındaki katkısını %30 olarak hesaplamışlardır. İhracatta yeni pazarlara girişin ve ürün çeşitlendirmesinin yoğun olduğu 1980'lerin ilk yarısında doğrudan teşviklerin daha etkin olduğu görülmüştür. Buna karşılık ihracat artışının istikrar kazandığı dönemlerde reel kur gerilemesinin daha etkin olduğu ve buna karşılık TL'nin değer kazandığı ve doğrudan teşviklerin azaldığı dönemlerde geleneksel sektörler artış eğilimini sürdürürken, teknoloji yoğun sektörlerin fiyattan ziyade niteliksel rekabet gücünden yoksun olmaları nedeniyle bu gelişmelerden olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.⁶³ Aynı şekilde, Porter'e göre de küresel fiyat rekabeti en istikrarsız olan rekabettir.⁶⁴ Küresel pazarlarda, istikrarsız ve kısa vadeli görünen fiyat rekabeti; teknolojiye, verimliliğe, yeniliğe dayanmayan, düşük katma değer üreten az gelişmiş ülkeler arasında olmaktadır.⁶⁵ Az gelişmiş ülkeler arasındaki bu fiyat rekabeti dolayısıyla gelişmiş ülkelerin maliyetlerini düşürücü fayda sağlamaktadır.

Buna göre reel devalüasyonlar tek başına ihracat üzerinde güçlü bir etkiye sahip değildir. İhracat üzerinde uyarıcı etkisi düşüktür. Devalüasyon yoluyla sağlanan fiyat avantajları ihracatta yapısal bir değişmeye, bir sıçramaya olanak vermeyip sadece bir rahatlama etkisi sağlamaktadır. Dolayısıyla fiyat dışına yönelik olarak, küresel pazarlarda küresel rekabet gücü sağlayacak değişimler sağlanmadığı sürece, sürekli olarak TL'nin değer kaybıyla ivme kazandırılan bir ihracat artışının uzun vadede, nitelik yönü sürekli değişen rekabet ortamında sürdürülmesi zor görünmektedir.⁶⁶ Sınai ürün dışsatımı, fiyattan daha önemli olarak bir maliyet ve nitelik sorunudur, yüksek üretim teknolojisiyle verimlilikle doğrudan ilişkilidir.⁶⁷ Rakipleriyle aynı teknolojik, verimlilik ve kalite düzeyine ulaşamayan ülkeler paralarını devalüe ederek dış satımı artırma yoluna gitmektedirler.⁶⁸ Diğer bir ifade ile devalüasyonlar ülkelerin ekonomik başarısızlıklarının, zayıflıklarının ve rekabette geri kalmışlıklarının en temel göstergesidir.⁶⁹ Buna karşılık, Almanya ve Japonya gibi ülkeler ise tam aksine kendi

⁶³ PARASIZ İlker, **Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar**, Ezgi Kitabevi Yay., Bursa,2001, ss.351-352

⁶⁴ PORTER Michael E., **Rekabet stratejisi, Sektör ve Rakip Analiz Teknikleri**, (Çev: Gülen Ulubilgen), Sistem Yay., İstanbul, 2000, s.22

⁶⁵ SOMEL Cem, "Az Gelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme", **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.146

⁶⁶ TOPRAK, **a.g.e.**, ss.176-178

⁶⁷ KEPENEK Yakup-YENTÜRK Nurhan, **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi Yay., İstanbul, 2000, s.204

⁶⁸ PROKOPENKO Joseph, **Verimlilik Yönetimi**, (Çev: Olcay Baykal ve Diğerleri), MPM Yay., No:476, Ankara, 2001, s.8

⁶⁹ KARAASLAN Ahmet-BAKIRTAŞ İbrahim, "Uluslar arası Para Olarak Doların Gücü", **D.P.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Y:2, S:4, Haziran 2000, s.18

paralarının değerini artırırken verimlilik ve rekabet güçlerini artırma yolunu tercih etmişlerdir.⁷⁰

IMF'nin 1974 krizi ile şekillenen yeni misyonuna bağlı olarak, küresel ekonomiyi gelişmiş ülkeler lehine yönlendirme çabalarında, küresel ekonomi, 1980'li ve 1990'lı yıllarda yapısal uyum programları adı altında iki kırılma noktası yaşamıştır. 1980'li yıllarda devalüasyon ve ihracat artışına bağlı tamamlayıcı sanayii ile gelişmiş ülkelerin üretim ve büyüme krizi, 1990'lı yıllarda da döviz istikrarına dayalı finansal küreselleşme ile sermaye değerlendirme sorunları çözülmek istenmiştir. Bu bağlamda Türkiye ekonomisinde bu iki kırılma noktasının etkileri güçlü bir şekilde hissedilmiş, ekonomi bu politikalar çerçevesinde şekillenmiştir. Ekonominin, küreselleşmeyi kontrol etmeye çalışan bu kuruluşlarca yönlendirilmesi, dış pazarlarda küresel rekabet gücünün kazanılmadığının en önemli göstergelerinden biridir. Zira ihracatın seyri, yüksek ve düşük döviz kuru arasından çıkamamıştır.

2.GB Sürecinde AB Karşısında Rekabetin Sağlanamaması

1980 sonrası liberalleşme politikalarının ve son olarak 1996'da GB'nin etkisi ile AB ve Türkiye arasındaki ticaret büyüyen bir trend izlemektedir. Rekabet gücünün ulusal düzeyde pozitif bir ticaret dengesi ile ifade edildiği varsayımı kabul edilirse AB ve Türkiye arasındaki artan ticaret aynı zamanda artan ticaret açığını beslediğinden dolayı Türkiye'nin AB karşısında ulusal rekabet gücüne sahip olduğu söylenememektedir.⁷¹

Tablo 8: GB ve Dış Ticarete Ait Temel Göstergeler (Milyon \$)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
İhracat	13.593	14.714	15.345	18.106	21.122	23.122	26.261	26.881	26.587
İthalat	21.047	22.870	29.428	23.270	35.705	42.733	48.558	45.921	40.687
İhr-İth	-7.453	-8.156	-14.083	-5.163	-14.073	-19.611	-	-19.039	-14.100
							22.297		
İhr+İth	34.640	37.585	44.773	41.376	57.344	65.856	74.819	77.802	67.274
İhr/İth	64.6	64.3	52.1	77.8	60.6	54.1	54.1	58.5	65.3

Kaynak: UYAR Süleyman, "Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri" **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001, s.165

Tablo 8'e göre AB'ye yönelik ihracat, 1995 yılında 21.122 milyon \$'dan 1999 yılında 26.587 milyon \$'a yükselirken ithalat, aynı yıllar arasında 35.705 milyon \$'dan 40.687 milyon \$'a yükselmiştir. Bu çerçevede bu yıllar arasında dış ticaret açığı 1995'te 14.073 milyon \$, 1996'da 19.611 milyon \$, 1997'de en yüksek seviye olan 22.297 milyon \$, 1998'de 19.039 milyon \$ ve son olarak 1999'da da 14.100 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

⁷⁰ <http://www.tisk.org.isverderg/Nis2001/krizverk.htm/01.10.2002>

⁷¹ DULUPÇU, a.g.e., s.177

Tablo 9: Türkiye ve AB ülkeleri Arasındaki Ticaret dengesi (Milyon \$)

Yıllar/ Ülkeler	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Almanya	-233.5	522	-440	181	-94	-877	288	-514	-6258	-2757
Fransa	-212.7	-296	-603	-538	-542	-1182	-550	-963	-2427	-1800
İngiltere	-84.5	74.7	-389	-490	-391	-710	-281	-696	-2164	-1253
İtalya	-81.2	-153.2	-621	-873	-976	-1808	-975	-1737	-3804	-3069
Hollanda	-120.3	-3	-138	-167	-198	-352	-119	-274	-1199	-704
Bel-Lüks	-102.8	-71.7	-212	-240	-261	-389	-161	-461	-994	-651
Danimarka	-1	-4.3	-15	-8	-12	-53	-5	-56	-133	-29
İrlanda	2.7	3.2	-36	-24	-27	-49	-68	-145	-135	-118
İspanya	-57.5	-265.8	-146	-83	-21	-230	-146	-233	-887	-829
Yunanistan	-55.8	29	10	67	58	3	64	9	-225	-132
Portekiz	13.5	-12.1	27	24	18	-3	2	-12	-65	-1

Kaynak: DULUPÇU Murat A., **Küresel Rekabet Gücü**, Nobel Yay., Ankara, 2001, s.179

GB sürecinde dış ticarete ait bu açıklar, GB'nin ticaret yaratıcı etkisinin birlik lehine yönelik olduğunu göstermektedir. Türkiye aleyhine ortaya çıkan bu etkide, Türkiye ekonomisinin AB ekonomisine göre rekabet gücünün daha düşük olduğu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü GB sonucu gümrükler indirilince nispi olarak daha ucuza gelen kaliteli yabancı mallar daha fazla talep edilmektedir.⁷²

Tablo 9'a göre de Türkiye'nin ülkeler bazında AB ile ticareti incelendiğinde tüm AB ülkelerine yönelik ticaret açığının olduğu görülmektedir. Özellikle 1995 yılı dış ticaret açıklarının 1996'da GB süreci ile bir sıçrama yaptığı, önceki yıllarda ticaret fazlasının sağlandığı Yunanistan ve Portekiz gibi ülkelere karşı da ticaret avantajının yitirildiği dikkat çekicidir. Bu olumsuz gelişmelerde Türkiye'nin sadece fiyata bağlı rekabeti esas alması etkili olmaktadır. AB pazarında maliyet ve kalite rekabetinin dışında çevre standartların doğrultusunda CE ve ürün ambalajlamalarında geri dönüşümü ifade eden "yeşil nokta" gibi kriterlerler, ürünlerin bu pazarlara girip girmemesini önceleyen sosyal unsurları oluşturmaktadır. Türk üretiminin tüm bu kriterlere yönelik rekabet edecek gücünün yetersiz oluşu ve bu normları yeni öğrenmeye başlamış olması GB'nin ticaret oluşturucu etkisinin AB ülkeleri lehine gelişmesine neden olmaktadır.

AB ile dış ticaret sektörel bazda incelendiğinde (Tablo 10) tarım-ormancılık ve madencilik-taşocakçılığı dış ticareti fazla değişmezken sanayi ürünleri dış ticaretinin hızla arttığı görülmektedir. Bu dönemde sanayi ürünleri ihracatı 1994 yılında 15.517 milyon \$ iken bu değer %53 artarak 1998 yılında 23.790 milyon \$'a çıkmıştır. Buna karşılık ithalat ise aynı dönemde % 109 artarak 19.031 milyon \$'dan 39.915 milyon \$'a çıkmıştır. 1994'te 3.514 milyon olan sanayi ürünleri dış ticaret açığı, 1998 yılında

⁷² UYAR Süleyman, "Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri" **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001, ss.166-168

%588 artarak 16.125 milyon \$'a ulaşmıştır.⁷³ Bu rakamlar, GB'den sonra sanayi ürünleri ithalatındaki artışın, ihracat artışlarından daha fazla gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 10: AB İle Dış Ticaretin Sektörel Dağılımı (Milyon \$)

	Tarım ve Ormancılık		Maden ve Taşocakçılığı		Sanayi	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
1994	2.301	881	263	3.353	15.517	19.031
1995	2.133	1.901	391	4.090	19.089	29.706
1996	2.454	2.170	227	5.89	20.237	35.981
1997	2.679	2.419	404	5.138	23.132	40.907
1998	2.690	2.128	363	3.757	23.790	39.915

Kaynak: UYAR Süleyman, "Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri" **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001, s.170

Türkiye'de sanayi sektörünün ithalat miktarının ihracat miktarından daha fazla artması; bu ürünleri birlik içinde daha kaliteli ve ucuza üreten gelişmiş ülkelerin üretim ve gelirinin arttığını, gelir dağılımının gelişmiş ülkeler lehine, Türkiye aleyhine geliştiğini göstermektedir. Ticaret hadleri GB sürecinde Türkiye'nin AB ülkelerine yönelik rekabet edememesinden, AB normlarında rekabet kriterlerini yakalayamamasından aleyhte sonuçlanmıştır.⁷⁴

3. Türkiye Ekonomisinde Küresel Rekabet Gücü ve Makro Ekonomik Krizler Arasındaki İlişki

Türkiye'de ihracatın parasal desteklerle artırılmaya çalışılması yapay ve geçici bir rekabet gücü oluşturmuştur. Uzun dönemli bir rekabet gücü ise iç ve dış fiyat farkının yapısal nedenlerinin ortadan kaldırılabilmemesine bağlıdır. Türkiye 1990'ların ortalarına dek yapısal bir rekabet gücü kazanmak için gerekli politikaları uygulamaya koyamamış ve kısa dönemli sonuç veren parasal teşviklerde ısrarlı davranmıştır. Özellikle, 1987 yılından sonra imzalanan uluslar arası anlaşmalar bu tür parasal desteklere başvurulmasını önemli ölçüde engellemiştir.⁷⁵ Bu gelişmeler, küreselleşme sürecinde Türkiye'de, temelde dış ticaret açıklarına bağlı cari açıkların ve cari açıklara bağlı krizlerin kronikleşmesinde önemli bir kırılma noktasını teşkil etmektedir.(Tablo 11)

⁷³ UYAR, a.g.m., ss.170-171

⁷⁴ A.g.m., s.171

⁷⁵ KEPENEK-YENTÜRK, a.g.e., s.364

Türkiye Ekonomisi'nin en önemli sorunu olarak karşımıza çıkan iç borçların karşılanmasında içeride yeterli kaynağın bulunamaması, çözümünü dış kaynaklarla çözmeye itmiştir. Bu yol da ancak, düşük kur ve yüksek faiz ile mümkün olmaktadır.⁷⁶ Fakat, düşük kur ithalatı ucuzlatırken, sadece fiyata bağlı rekabet üstünlüğü sağlayan ihracat ürünlerinin dış pazarlarda dezavantajlı konuma gelmesine neden olmuştur. İthalatın, ucuzlayan yatırım ve ara mallarından ziyade tüketim malları ağırlıklı olarak artmaya başlaması üretim ve ihracatı olumsuz etkilemiş, rekabet edemeyen yerli sanayiinin yerini yabancı firma temsilcilikleri almaya başlamıştır. Bununla birlikte, yüksek faizlere dayalı rant ekonomisi bu süreci daha da kötü durumlara sürüklemiştir. Kaynakların yanlış kullanımı ve verimsizliğe dayalı kamu açıklarının ve faizlerin sürekli artışı, yatırım ve üretimi durma noktasına getirirken finansal sektör durma noktasına gelen reel sektörden koparak devleti finanse eder bir yapıya bürünmüştür. Finansal sektörün derinlik kazanmadan ağırlığının artmaya başlaması finansal yapıyı yüksek riskli bir yapıya sürüklemiştir. (Açık Pozisyonların Artışı) Bu gelişmeler ekseninde dış ticaret açıklarına bağlı cari işlemler dengesindeki açığın sürdürülemez oranlara (Kriz öncesi yıllar olan 1994'te -14, 2000'de -26.7 gibi rekor düzeyler) yükselmesiyle oluşan devalüasyon riski, kontrol edilemeyen yüksek enflasyona bağlı dolarizasyon oranlarının yükselmesi ve yabancı sermayenin hızla kaçması gibi etmenler, krizlerin kaçınılmaz olmasına neden olmuştur.

Tablo 11: Dış Ticaret ve Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
İhracat (FOB)	14.7	15.3	18.1	21.6	23.2	26.3	27.0	26.6	27.3
İthalat (CIF)	22.9	29.4	23.3	35.7	43.6	48.6	45.9	40.7	54.0
Dış Tic. Dengesi	-8.2	-14	-5.1	-14.1	-20.4	-22.3	-18.9	-14.1	-26.7
Cari İşl. Dengesi	-1.0	-6.4	2.6	-2.3	-2.4	-2.6	2.0	-1.4	-9.7

Kaynak: ENÇ Ercan, "Dış Ticaret, Cari Açık ve Kriz", **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C:3, S:2, Güz 2001, s.32-33

Türkiye'de enflasyonun salt parasal bir olgu olarak değerlendirilmesi ve kur çıpasının uygulanması, sorunu uzun vadeli çözüme etkili olamamıştır. Enflasyonun sürekli artış eğiliminde olması TL'nin değerlendirilmesine neden olurken fiyat rekabetini olumsuz etkileyerek devalüasyon beklentilerini artırmış ve çıpaya dayalı enflasyon programlarının son bulmasına neden olmuştur. Enflasyon, parasal bir olgu olmanın yanında, yatırım, üretim ve teknolojiye dayalı verimlilik artışları gibi küresel rekabet parametreleriyle de yakından ilgilidir. Öyleki gelişmiş ülkeler elektronik ve mikro chip gibi bilgi ve teknoloji yoğun ürünlerinde

⁷⁶ ENÇ Ercan, "Dış Ticaret, Cari Açık ve Kriz", **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C:3, S:2, Güz 2001, s.31

enerji ve hammadde ihtiyaçlarını, dolayısıyla maliyetlerini %2 seviyelerine kadar indirmişlerdir. Bu anlayış, düşük maliyet, yüksek katma değeri ve yenilik boyutlu rekabet üstünlüğü sağlarken dış ticaret ve cari işlem dengesinin sağlanmasında önemli katkılar sağlamıştır. Ancak Türkiye Ekonomisi sorunlarını çözmeye bu anlayışlardan uzak bir görüntü sergilemektedir.

SONUÇ

Küresel ekonomik sisteme entegrasyon en başta küresel rekabeti kabullenmek anlamını taşımaktadır. Ekonomik küresel sisteme entegrasyon sürecinde değişen ve gelişen rekabet boyutlarına adapte olma konusunda gösterilen çaba ve gayretler, küreselleşmenin nimetlerine giden kapıları aralarken, bunların ihmal edilmesi ise ülke ekonomilerini küreselleşmenin mağdurları konumuna itmektedir.

Küresel ekonomik ortamda rekabet, düşük maliyet, kalite, esneklik (hız), yenilik (farklılık), ve destekleyici hizmetler gibi farklı ve birbirini tamamlayan boyutları içermektedir. Küresel rekabete ait bu boyutların elde edilmesini netice verecek parametreler ise; ar-ge faaliyetleri, bilgi ve teknoloji yoğunluğu, bilişim teknolojilerine gereken önemin verilmesi, beyin gücüne gereken yatırımların yapılması ve esnekliğin, hızlı değişimlerin yakalanmasında KOBİ'lere verilen önem dereceleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu parametreler bağlamında, Türkiye Ekonomisi'nin küresel rekabet düzeyi incelendiğinde dünya standartlarının çok gerisinde kaldığı net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, bu olumsuz yapı ile kronikleşen makro ekonomik krizler arasında güçlü ilişki dikkat çekicidir. Türkiye Ekonomisi'nin makro istikrarının sağlanmasında, kronikleşen krizlerin aşılmasında ve küreselleşmenin sunduğu nimetlerden yararlanılmasında tek çıkar yol küresel rekabet gücünü netice veren parametrelere gereken öncelik ve önemin verilmesidir.

KAYNAKÇA

- ADDA Jacques, **Ekonominin Küreselleşmesi**, İletişim Yay., İstanbul, 2002
- AKDEMİR Ali, **Global Normlu İşletme Yönetimi**, Kütahya, 1996
- ANSAL Hacer-SOYAK Alkan, “Özelleştirmede Yabancı Ortağın Teknoloji Geliştirme Faaliyetleri Üzerine Etkisi”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:13, S:142, Ocak 1998
- ARIOĞLU Ergin-GİRGİN Canan, “Ar-Ge Göstergeleri Üzerinde Uluslar arası Karşılaştırmalı İstatistiksel Bir İnceleme”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:16, S:188, Kasım 2001
- BAL Harun ve Diğerleri, “Bilim Ve Teknoloji Politikaları, Rekabet Gücü Ve KOBİ’ler:Doğu Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren KOBİ’ler Kapsamında Bir Araştırma”, **Dış Ticaret Dergisi**, S:20, 2001
- BİLDİRİCİ Melike ve Diğerleri, “Emek Piyasasının Özellikleri ve Türkiye İçin Öneriler”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:13, S:142, Ocak 1998
- CELESUN Merih, “Ekonomide Uzun Dönemli Büyüme, Enflasyon Süreci ve IMF Destekli Program”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:16, S:179, Şubat 2001
- COOPER Charles, **Are Innovation Studies On Industrialized Economies Relevant To Technology Policy In Developing Countries?**, Uni/Intech Working Paper, No:3, Maastricht, 1991
- ÇETİNTAŞ Hakan, “Global Bir Ekonomide Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Rekabet”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:22, Temmuz 2001
- ÇİVİ Emin-ÇAVUŞGİL Tamer, “Küresel Dünyada Yerini Arayan Ülke: Türkiye, Analiz ve Öneriler”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:6, S:182, Mayıs 2001
- DEMİR Halis, “21. Yüzyıla Doğru Dönüşümler:Emek Geleneğinden Bilgi Hakimiyetine, Mamul Üretiminden Hizmet Üretimine”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:4, S:15, Ekim 1999
- DPT, **Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, No:2357-ÖİK:564, Ankara, 1994
- DPT, **Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 1950-1998**
- DPT, **Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Başbakanlık DPT Yay., No:2357-ÖİK:425, Ankara, 1994
- DPT, **İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Başbakanlık D.P.T. Yay., No:2548-ÖİK:564, Ankara,2001
- DULUPÇU Murat A., **Küresel Rekabet Gücü**, Nobel Yay., Ankara, 2001
- DUNNING John H., **The Globalization Of Business**, Routledge, London-New York, 1992

- DURA Cihan-ATİK Hayriye, **Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye**, Literatür Yay., İstanbul, 2002
- EDOSOMWAN Aimie J., **Productivity and Quality Improvement**, British Library, Berlin-Heidelberg-New York-Tokyo, 1988
- ENÇ Ercan, “Dış Ticaret, Cari Açık ve Kriz”, **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C:3, S:2, Güz 2001, s.31
- ERARI Ferhat, “Küreselleşme Sürecinde Kobi’lerin Verimlilik Düzeyi Ve Rekabet Gücü”, **Verimlilik Dergisi**, MPM Yay., Ankara, 2002
- ESER Kadir-BELET Halise, “Yeni bir uluslar arası Ekonomik Düzene Doğru Asya Krizinden Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Çıkarılabilecek Dersler”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:15, S:173, Ağustos 2000
- EŞİYOK Ali B., “Türkiye İmalat Sanayiinde ve Ülke Rekabet Gücündeki Değişmeler”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:17, S:196, Temmuz 2002
- FAGERBERG Jan, **Technology, Growth and Competitiveness**, Great Britain by Bookcraf Ltd., Massachusetts, 2002
- GARİH Üzeyir, **Ekonomik Sorunlara Çözüm Önerileri**, Hayat Yay., İstanbul, 2000
- GROSSMAN Gene-HELPMAN Elhanan, **Innovation and Growth In The Global Economy**, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, 1997
- GÜLEŞ Hakan K., “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinde İleri İmalat Teknolojileri Kullanımı Üzerine Bir Araştırma”, **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, C:3, S:1, Bahar 2001
- GÜNEŞ Hurşit, “Ekonomide Alfabe Rekabetle Başlar” <http://www.milliyet.com.tr/2003/01/24/yazar/gunes.html/24/01/2003/>
- GÜZELCİK Ebru, **Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı**, Sistem Yay., İstanbul, 1999
- HAMMER Michael, **Değişim Mühendisliği**, Sabah Yay., İstanbul, 1997, s.19
- HEAP John, **Productivity Manegement: A Fresh Approach**, Cassel Educational Limited, London, 1992
- ILDIRAR Mustafa, “Türkiye’de AR-GE Sisteminin Girdi-Çıktı İlişkisi ve Kurumsal Açıldan Bir Analiz”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:14, S:160, Temmuz 1999
- İNAN Kamran, **Hayır Diyebilen Türkiye**, Timaş Yay., 3.Baskı, İstanbul, 1996
- _____, **Olayslar ve Düşünceler**, Timaş Yay., İstanbul, 1999, s.22
- JOSE San, “Buying Success In The New Economy”, **ElectronicNews**, April 2000, Vol. 46, Issue 13

- KAFAOĞLU Arslan B., **Kit Gerçeği ve Özelleştirme**, Alan Yay., 2.Baskı, İstanbul, 1995
- KANDİLLER Rıza, “İktisadi Faaliyetlerde Bilginin Değeri ve Önemi”, **Dış Ticaret Dergisi**, T:5, S:17, Nisan 2000
- KARAASLAN Ahmet-BAKIRTAŞ İbrahim, “Uluslar arası Para Olarak Doların Gücü”, **D.P.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Y:2, S:4, Haziran 2000
- KARLUK, **Türkiye Ekonomisi**, Beta Yay., 6.Baskı, İstanbul, 1999
- KEPENEK Yakup-YENTÜRK Nurhan, **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi Yay., İstanbul, 2000
- KILIÇBAY Mehmet, “Kültür çoğunluğu Sona Eerken”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002
- MASCA Mahmut, “Küreselleşme ve Küresel Kriz”, **D.P.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Y:2, S:4, Haziran 2000
- ODAMAN Serkan, “Kriz Ortamında Sosyal Diyalog”, **Egevizyon Dergisi**, Y:8, S:28, Ağustos 2000
- ODYAKMAZ Necmi, “Bilgi Teknolojileri, Küreselleşme ve Kalkınma”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:5, S:18, Temmuz 2000
- OKTİK Nurgün, “Globalleşme ve Yüksek Öğrenim”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5,S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002
- ÖZKIVRAK Özlem, “Globalleşme, Bölgeselleşme, Mega Rekabet ve Türkiye”, **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001
- PARASIZ İLKER ve Diğerleri, “Ekonomik Krizden Çıkış Arayışları”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S:13, Ocak 2002
- _____, **Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar**, Ezgi Kitabevi Yay., Bursa, 2001, s.85
- POHJOLA Matti, **Information Technology, Productivity, and Economic Growth**, Oxford University Press, New York, 2002
- PORTER Michael E., **Rekabet stratejisi, Sektör ve Rakip Analiz Teknikleri**, (Çev: Gülen Ulubilgen), Sistem Yay., İstanbul, 2000
- PROKOPENKO Joseph, **Verimlilik Yönetimi**, (Çev: Olcay Baykal ve Diğerleri), MPM Yay., No:476, Ankara, 2001
- RHEİNESMİTH Stephen H., **Yöneticinin Küreselleşme Rehberi, Değişen Dünyada Başarıya Götüren 6 Özellik**, (Çev: Gülden Şen), Sabah Yay., İstanbul, 2000
- SOMEL Cem, “Az Gelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme”, **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002

_____, "Türkiye'nin Az Gelişmişliği Üzerine", **İşletme ve Finans Dergisi**, Y:17, S:193, Nisan 2002

STEWART Tomas A., **Intellectual Capital, The New Wealth Of Organizations**, Currency Doubleday, New York, 1997

TOPRAK Metin, **Türk Ekonomisinde Yapısal Dönüşümler 1980-1995**, Turan Kitabevi Yay., Ankara, 1996

TÖZÜM Haluk, "Küreselleşme Gerçek mi? Seçenek mi?", **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002

TUTAR Hasan, "Üçüncü Bin Yılın Eşiğinde Küresel Düş Kırıklıklarımız", **Ekonomi Başak Dergisi**, Y:23, S:104, Mart-Nisan 1999

URGANCI Tülay, "Bilgi ve İletişim Teknolojileri Işığında Dış Ticari İlişkilerin Kolaylaştırılması", **Dış Ticaret Dergisi**, Y:4, S:13, Nisan 1999

UYAR Süleyman, "Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri" **Dış Ticaret Dergisi**, Y:6, S:20, Ocak 2001

WATERS Malcolm, **Globalization**, Rautledge Press, London and New York, 1995

WELFENS Paul J., **Globalization Of The Economy, Unemployment and Innovation**, Springer-Verlag Berlin, Heidelberg, 1999

YETİM Nalan, "Küresel Üretim Yapılanmasına Kültürel Yanıtlar:Ulusal-Yerel", **Doğu Batı Dergisi**, Y:5, S:8, Şubat-Mart-Nisan 2002

YÜLEK Murat, "Nasıl Kalkınalım? Türkiye İçin Sosyal Altyapıya Dayalı Birincil Kalkınma Stratejisi Önerisi", **Piyasa Dergisi**, Kış-2002

[http:// www.tisk.org.isverderg/Nis2001/krizverk.htm/01.10.2002](http://www.tisk.org.isverderg/Nis2001/krizverk.htm/01.10.2002)